

Jaroslav Fiala, Zahraniční politika Spojených států amerických vůči Kubě v letech 1958-1965, dizertační práce, Ústav světových dějin, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2015, 236 s.

Vyjádření oponenta

Kuba a USA, Karibik či kubánská revoluce, jakož i jiná zadání vážící se ke kubánsko-americkým vztahům, představují badatelsky vstřícné, do objemu pramenů a především různých podob literatury mimořádně bohaté - a zodpovědné téma. Byl a je to Karibik, kde setkávaly a setkávají mocenskopolitické ambice Starého světa a Nového světa v minulosti (do španělsko-americké války) i v současnosti. Téma náleží k nejfrekventovanějším v moderních dějinách (mezinárodních vztahů). Neopomeňme ani stále přítomnou realitu symboliky Kuby – ne tak pro západní či východní blok, ale pro nejbližšího (civilizačně, kulturně a jazykově) a nejdůvěryhodnějšího souseda - Latinskou Ameriku.

Z kontextu zpracování dizertačního textu vyplývá, že doktorand věnuje svému tématu dlouhodobou pozornost a doložená pramenná materie potvrzuje konstatování, že jedním z výsledků je prezentace multiarchivního výzkumu za využití pramenů přednostně americké (rozumí se USA), britské a československé provenience. Za pramenný bonus pokládám autorovy rozhovory s osobnostmi latinskoamerického a k Latinské Americe (Kubě) orientovaného výzkumu či s aktéry, kteří byli v daném čase blízcí realitě. Čtu-li práci Jaroslava Fialy, nutně se vracím k textům a času pana profesora Vladimíra Nálevky – a to mi činí radost. Každý text – i oponentní – má být psán se zaujetím. Práci pana J. Fialy jsem četl rád a se zaujetím.

Struktura práce je plně v rukou autora a je na něm, aby nás přesvědčil, že jím zvolená podoba je tou pravou. A autorovi se to povedlo. Čtenáře/posuzovatele vtáhl do děje a nabídl mu přemýšlivou spoluúčasť od předpokladů a příčin kubánské revoluce až po kubánskou krizi, která je oním středobodem (v souladu s minulou realitou) pojednání.

„Až do konce padesátých let byla hodnota amerických investic na Kubě největší v Latinské Americe. Kromě cukru měly americké firmy monopolní postavení na kubánském trhu i v řadě dalších odvětví a majitelé těchto společností měli nadstandardní vztahy s americkou vládou. Jenže to vytvářelo výbušnou situaci – především kvůli aktivitám mafií a korupci.“ (s. 36, viz Thomas, H., s. 714) Existovala (pro)americká alternativa po Batistovi přijatelná pro USA? Autor dokládá, že neexistovala. Castro a jeho muži rovněž ne.

Od revoluce je při objasňování dění na Kubě opakována teze hledající důkazy o (pro)komunistické ideologii a komunistech - než analýza příčin nespokojenosti Kubánců a neudržitelnosti sociálního smíru na Kubě. Tento přístup determinoval a determinuje i v moderních latinskoamerických dějinách obecně vnímání latinskoamerické reality. Další z polaritních názorů pracoval s pohružkou – pokud revoluce uspěje, latinskoamerické státy budou mít vzor. Toto bylo realitě bližší. Skloubilo se více skutečností – ve vztahu k Castrovi a revoluci americké vládě docházela trpělivost a za výkonnou moc si prezident Eisenhower postěžoval, že „zkrátka neví, v čem je problém.“ (s. 95)

Pan PhDr. Jaroslav Fiala doložil a obhájil tezi, že revoluční Kuba na přelomu 50. a 60. let dvacátého století ovlivnila globální poměr sil mezi Spojenými státy americkými a Sovětským svazem, mezi východem a západem. Totéž platí u konstatování, že dění – byť na hraně války a míru - kolem Kuby na počátku šedesátých let vytvořilo „jedinečnou konstelaci, jejímž výsledkem bylo, že význam Kuby naprosto překonal její postavení a geografickou velikost.“ Z pohledu více než padesátileté zkušenosti, které již není předmětem dizertačního textu, možno konstatovat, že Kuba – při všech bolestech – obhájila státní nezávislost a Castrové jako obhájci národní hrdosti obstáli. Kuba jako ikonická značka jiného, nového a „lepšího světa“ funguje i nadále (být realita bytí na „ostrově svobody“ bolela a bolí).

To vše je vyústěním mimo jiné skutečnosti (autorova obhájená teze), že Kuba nebyla (jen) pasivním objektem v rukou velmocí, ale jednala nezávisle či byla nucena jednat nezávisle – „revoluční Kuba nebyla pouhou loutkou v rukou velmocí, ale dokázala své nevýhody i mezinárodní nerovnosti obracet ve svůj prospěch.“ (s. 219) Realitou zůstává, že (nejen) politické elity USA Castra i kubánskou revoluci podcenily, uzavírá autor (s. 220). Souhlasím a doplňuji, že ji nedocenily. Závěrečnou kapitolu 13, nazvanou Globální revoluce, provázanou mimo jiné s intelektuálním děním na východní i západní polokouli vnímám jako vstřícný exkurs doplňující předchozí analýzu.

Dizertační práci pana PhDr. Jaroslava Fialy jsem pročetl se zaujetím. Vedle zvoleného přístupu práce s prameny a literaturou jsem byl získán sdílností a výstavbou textu a stylistickou kvalitou vypravěče (drobné gramatické prohřešky budou zajisté odstraněny). Předložená práce nadstandardně naplňuje požadavky kladené na kvalifikační text, a to v rovinách obsahové (cíl práce) a formální včetně „uměleckého dojmu“. Práci doporučuji k obhajobě s klasifikací – prospěl výborně. Předpokládám publikování textu.

Prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.

Katedra historie FF UP v Olomouci

Olomouc 15. srpna 2015